

Vesele božične praznike

želita uredništvo in upravništvo „Slovenskega Gospodarja“.

M. G.

Želja.

(Critica).

Vstopil sem v zatohlo, s soparo prenasličeno sobo, ki je bila ruskim ujetnikom nakazana kot bivališče.

Raz stropa viseča, zakajena in brleča svetilka je za silo razsvetljevala uborne stene. V sredini so sedeli možakarji — bilo jih je menda pet — okoli male železne peči in — kvartali. Igrali so tiho. Nič kričavega nisem našel v obnašanju teh postavnih sinov južno-ruskim nižin. Nehote sem se spomnil takozvane „mora-igre“, ki je med Italijani tako priljubljena, in primerjal žlobudravo vzklikanje potomcev slavnega Rima s hladno, dostojansko resnobo širokogrudnih Rusov.

Ob levi steni se je nahajalo ležišče za dvanajst oseb. Med ujetniki, ki so bili vodstvu veleposestva dodeljeni za opravljanje gospodarskih poslov, je bil tudi tesar in ta jim je iz lesenih odpadkov in starih desk napravil zasilna ležišča, tako da jim ni bilo treba ležati na betoniranih tleh.

Na slami, med raztrganimi odejami in smrdečimi cunjami, je ležal na stari bolani Ivan Panasenka. Stopil sem bližje. Bil je vzor orjaško vzraslega Rusa. Zagrabila ga je neizprosna jetika; težko je sopal in od časa do časa je s svojim srepim pogledom premotril tovariše, zakajeno svetilko,

vlažne stene, na to pa je zopet zatisnil oči, kakor da bi spal. . . . Mislil sem si, da najbrže sanja. O plodnih poljanah Južne Rusije, o bogatih pšeninih žetvah v tavrski guberniji, o svoji mladi ženi in o nežnih otročičkih . . .

Njegovo enakomerno dihanje me je uverilo, da je zaspal.

Pristopil sem skupini zamisljenih kvartačev. Stirje so igrali, Sergij pa jih je „kibiciral“ in spremljal igro s svojimi napol šaljivimi, napol zbadljivimi opazkami. Kadili so cigarete najslabšega izvora, Dim mi je legel na pijuča in čutil sem, kako me je sklelo v dihniku. Na vprašanje, zakaj se ne ozirajo na bolanega tovariša, ki dima gotovo ne more prenašati, mi je odgovoril ravnodušno Sergij: „Le poglej, kako hlastno požira peč male oblačke dima; Ivanu ta dim gotovo ne škoduje. Ko bi dobival malo boljše hrano, bi nikdar ne bil tako shujšal“. Na to je obrnil vso svojo pozornost e-nolični igri. Naposled sem se tudi jaz zatopil vanjo, čeprav je nisem razumel. Sedeli so na slamnjači, katere je bila razgrnjena tik pred pečjo. Lepi možje so bili. Močne rasti, zagorelih obrazov, širokih hrbtov in mišičastih rok. Ugajale so mi zlasti izrazito moške poteze v njihovih obrazih in

nenavadno odkriti pogledi iz takih očij, kakor jih je imel orjaški Sergij.

Luč je pričela umirati, kazalci žepnih ur so se približevali 9. uri; napočil je čas, ko se je prišel avstrijski stražnik prepričevati o polnoštevilnosti svojih ljudi.

Na ležišču pa je Ivan Panasenka trdno zaspal. Njegovi tovariši so mi pripovedovali, da ga je v preteklih nočeh neusmiljena vročnica trpinčila celo do ranega jutra. Govoril je baje o vrnitvi v domovino; v duhu je hodil po ulicah rojstne vasi Mihajlovke, oraj, priganjal ljubo živinico, pozdravljaj ženo in otročičke, dihal topel zrak ki ga prinašajo vetrovi Crnega morja. . . . Gojil je samo eno srčno željo: Le enkrat bi se rad videl svojo domovino, prostrane njive, svojo ženo in otročičke in sorodnike. . . . Sleher na njegovih misli je veljala domovina, „matuški Rossiji“. Ko je zbolel je samotaril v zatohli sobi, kajti njegovi tovariši so se porazgubili po vsakdanjih postih, on pa je razmišljal o svoji žalostni usodi. Ni se udajal nikakim nadam, dobro je vedel, da ne bo nikdar več videl Dnjepra, ne Crnega morja. Kakor senca se je plazil iz kota v kot, gledal skozi okna, razmišljal in si brisal svetle solze, ki so se mu vlivale po obrazu.

Reslovil sem se prijateljsko ločiti odšel. Neko neznano soditje me je vlekel k tem revežem, ki so delali kakor črna živina, dobivali malo hrane in sanjali o vrnitvi v svojo domovino. To sem ugotovil, ko sem stopil v mrzlo zimsko noč.

Iz sobe je zažonel ubran zbor mojih ruskih prijateljev. Vsak večer so zapeli kakšno cerkveno pesem. . . . Kako pretresljiva je bila ta pesem! Zdelo se mi je, da slišim mogočen spev Crnega morja odmevati v soleskah častiljivega Kavkaza. Zalostna je bila pesem teh nesrečnih sinov ruskega naroda in vendar je mestoma izražala upanje v boljšo bodočnost. Nobena pesem ni tako globoko segala v moje dušo kakor ti priprosti, vurobni in pretresljivi akordi, ki so izvirali iz studencev brezprimerne ljubezni napram domovini. Kakor zamaknjen sem stal, dokler me ni objela grobna tišina. Hitrih korakov sem hitel proti domu. Na obzorju se je vrnila zvezdica. Zimska noč je razgrnila svoje skrivnostne pajčolanke, ivje se je letkalo v mesečini. Nekje v daljavi je lajal hripav pes. . . .

Drugo jutro sem izvedel, da se je Ivan Panasenka preselil v večnost. Njegova srčna želja se ni izpolnila.

Varni Golec:

Tirolski medved.

(Spomin iz vojne.)

V oni do smrti nezabno ostri zimi v letih 1914 na 1915 se je boril tretji avstrijski kor z Rusi v karpatskih gozdovih Moj 97. pešpolk je prezebal in zamrzoval po nepregledno obsežnih sumah severno od Bardijova (Bartfeld).

Bila pa je tedaj pri našem polku lepa navada, da smo se shajali častniki v manjših grupah po večerih pri bataljonskih komandah, kjer smo si pri odprtem ognju odgrevali od mraza premrle ude, pili čaj in preganjali dolgovozno dolgočasno nočno temo s pripovedkami iz življenjskih doživljanj posameznikov.

Tudi jaz sem bil vabljen na tak čajni večer k drugemu bataljonu. Ob določeni uri smo se sestali pri gosp. poveljniku bataljona v podzemeljski postojanki in po turško posedli krog naše skoro edine zabave — ognja. Zabadali smo se po vojaški navadi v ogenj molče, le tu in tam je kateri — pljunil v žrjavico, da je glasno zacvrkalo. . . .

To brezmiselno budanje v plamen in cvrkanje pljunkov je najprej presedlo majorju, ki me je dregnil s kolenom in mi pokazal v kot postojanke s pripombo:

„Glej ga, kolovrat tirolski, stoji kot prekla ob fižolovem grmu, še prisede ne k nam, ta stor onemeli.“

Na to majorjevo opazko smo vsi pogledali v kot, kjer se je tiščal visoko zravnan postav mačke zmrznjene zemlje naš polkovni kadet zastavonoša 97. pešpolka — Tirolec pismenega raziva Holobauer.

Naš banderski kadet je bil za do bro glavo višji kot vsak drug zemljan našega polka. Baš radi njegove telesne dolžine so ga postavili za zastavonošo, da bi naše „slavno“ bojno znamenje na dolgem kolcu in še v rokah njegove orjaško vzrasle postave vih-rano nad vsemi glavami 97. tržaškega

pešpolka. Mož je bil torej velikan na dolžino, duševno dobrohoten tovariš in dičila ga je med tržaškimi blebotači po tirolsko umerjena redkobesednost. Na vprašanja je odgovarjal po evan-geljsko z: da in ne. Sicer pa se je držal premišljeno molčeče kot hrvaški Bog.

Kot zastavonoša je romal v mesecu od polkovnega štaba do vsakega bataljona, da se je na ta način ukvarjal z varuštvo zastave v dobi enega mesca celi polk.

Tako sem naletel na našega Holobaura (Slovenci smo mu rekali: leseni kmet) tudi pri komandi drugega bataljona, kjer se ravnokar omenjenega večera niti prisesti ni maral k ognju, da bi bil vsaj molče pljuval van, je že bil tako od narave skop s svojimi besedami.

Pri majorjevi opazki o storastem zastavonoši smo vsi zasadiili svoje oči v njegovo nebotično dolžino, major me je zopet dregnil in pošepetal:

„Tebe ima rad, vprašaj, vprašaj ga: Zakaj nosi obvezo na glavi?“

Do majorjeve opozoritve niti opazil nisem, da je kadet obvezan, sem vstal, ga prijel za roko, ker mu pod pazduho nisem segel in ga potegnil k ognju. Častniki krog ognja so se začeli pričajeno muzati in mu prigovarjati, naj prisede in vendar meni zau-pa, kako in kaj je s tajnostjo njegove prerablane glave.

No, kadet je res prisedel k ognju, obletel z očmi radovedno obsede, vzdihnil s tirolsko običajnim „Ah, ja!“ in rkel:

„Majorju sem že moral povedati, doživljam z obvezo, pa bom še vam, g-kurate na ljubo, ako me ne boste po navadi italijanske blebetavosti raztro-sili in osmešili pri polku.“

Objubili smo n-ego i-ovesti mol-ččnosti na častniško besedo, začeli sr-

katil čaj in čakali na otvoritev zapaha kadeovega sicer privzdiga nevajene-ga jezika.

Naš Holobauer je porinil navzdol spodujo čelust, ki mu je segala pri redkem govorjenju daleč nad zgornjo, da si je zabijal lastne besede v nos, in začel svoj vojni doživljaj, ki ga je pa onega večera pri našem polku kljub zasigurni molččnosti na čast oficir-ske besede prekrstil v — tirolskega medveda!

Kadet zastavonoša je začel svoj prvi in menda tudi zadnji omenkavren-du vojni doživljaj tako-le:

Pri prvem bataljonu sem bil preč tedni na šteri z zastavo. Seveda, pač nisem nič drugega delal, kakor položav tik zastave, ker je to moje edino ou polka odkazano mi opravilo. — Banderskem komandantu ni dala mru moja pažnja na bandero, vedno mi je predbacival brazdelnost in leno-bo na državne stroške. Nekega zgo-daj popoldne pa mi pravi: „Vi, ban-derski kadet, gotovo še niste bili od svojega rošstva do danes na prav noveni patrolji pred resnim sovražni-kom.“ Sem mu pokorno odkimal, na-kan sem dobil iz njegovih ust povelje: „Rusi so pred nami precej daleč in li so naletelo na nje, ako bi kdo šel navzgor po našem gozdu, potem nav-zdol in bi jih iztaknil nekje na porob-ku drugega hriba. Vi, gospod kadet, si sedaj vzamite enega kaprola in pa enega moža in pojdite po tem našem gozdu navzgor in se v prvo dolino vsaj enkrat v življenju tako daleč — pred sovražnika, da mi boste lahko ja-vili: Kod približno so se razpostavili pred nami Rusi.“

Tako se je glasilo povelje, gospod komandant je zamahnil z roko na od-hod, vzel sem v roke palico, si izbral kaprola in moža, začeli smo gabati po

snegu v pozih navzgor. Sneg je bil pred 14 črevi še precej nizek, da pe-ri bila ravno prenaporna, a precej daleč je bilo predno smo prisopihali na greben tega prvega hriba, ki je grad naš.

No, čespevši na vrh, smo videli pred namu navzdol samo globok jarek na drugo stran pa v drugi hrib splo-vo radi megle. Vsi trije smo se od-počivali, jaz sem se oprl ob smreko, se zamislil in doznal: Komandant me je sploh potegnil s celim patrolskim poveljem. „ako neki naj doženem v f-mag! ruske postojanke, ki so bogzna kje na drugem hribu.“

Da se nisem pri tem spoznanju ta-koj obrnil in vrnil nazaj k polku, sta bila vzrok kaprol in mož, kojima je dal g. bataljonski poveljnik isto pove-je kot meni.

Močivo pač ne sme vedeti, sem me nil, da me vleče višji, pa sem odpra-vil moža v grabo z izgovorom, da se bom sam spustil v jarek malo bolj ne-levo, a se homo zopet dobili tukaj ne-kje na vrhu čez eno uro. Krenil sem po grebenu na levo, kaprol in mož po naravnost pred mano navzdol.

Vojaka patrolerja sta mi izginila kmalu izpred vidika, gabal sem po gozdnem grebenu kar naravnost na levo. Veter je močno potegnil preko drevesnih vrhov, debeli sneženi kos-miči so na gosto zakolobarili v zraku in se zavrteli proti tlom. Megla se je še bolj neprodorno zgostila, burja je krunila svojo karpatsko mrzlo pesem, in na gosto je začelo snežiti. . . . Pri-pisku snežene burje sem bil prav ve-sel, da sem si po pametnem preudar-ku prihranil pot v jarek in sklenil, da počekam patrolerja prav na licu me-sta, kjer smo se ločili. Pritisnil sem se k debeli debele jelke, vtaknil roko v žep in bil mnenja: Kako neumno je je potikati po teh zasneženih gozdo-

